

„JURAJ SIŽGORIĆ“
SIBENIK
NAUČNI ODSJEK

C. K. Državno Odvjetništvo u Šibeniku
I. R. Procura di Stato in Sebenico
Stiglo dne..... 27/6. 08 sat 11/7 pod.
Pervenuto il..... or..... md.
Primjer.....

Prava Pučka Sloboda

PREDPLATNA CIENA NA GOD. K 2
- NA PO GOD. 1 - POJEDINI BROJ 2 p.
PREDPLATA SE ŠALJE UREDNIŠTVU

izlazi svake subote

IZDAVATELJ, VLASTNIK I ODGOVORNI UREDNIK: VLAD. KULIĆ
- UVRSTBE PO CIENIKU III POGODBI

God. I.

ŠIBENIK, 27. lipnja 1908. god.

Broj 9.

Poslovni broj Pr VI. 218 2

U ime Njegova Veličanstva Cara!

C. K. Sudbeni Dvor I. Molbe u Šibeniku, kao nadležni sud u tiskovnim poslovima, riješavajući o predlogu 20. juna 1908. posl. br. 55. 2181 c. k. Državnog odvjetništva u Šibeniku u nejavnj sjednici

sudio je:

I. Sadržaj onog dijela članka „Demokrati i težačko pitanje“ što počinje riječima „Ona nije hotila“, a svršava sa onim „u našoj zemlji“ tiskanog u prvom stupcu druge stranice časopisa „Prave Pučke Slobode“ broj 8. objelodanjenog dne 20. juna 1908. po Hrvatskoj Tiskari (Dr. Krstelj i drug) u Šibeniku, kojemu je odgovorni urednik Vladimir Kulić, sadržava skrajnosti zločinstva smetanja javnog mira predviđenog u § 65 sl. a) K. Z.

II. Sadržaj onog dijela članka „Nešto o slobodi“, što počinje riječima „Hrvati su pod“, a svršava sa onim „ili narodna smrt“ tiskanog u drugom i trećem stupcu druge stranice gore rečenog broja spomenutog časopisa, sadržava također skrajnosti istog zločina u smislu § 65 sl. a) K. Z.

III. Potvrđuje se obavljena zapljena i zabranjuje se dalje raspacavanje zapljenjenih dijelova gore navedenih članaka.

IV. Naredjuje se uništenje primjeraka zapljenjenih i koji bi se dočnije zapljenili, rastavljenje dotičnog tiskovnog stoga i objelodanjenje ove osude u susljednome broju gore rečenoga časopisa i u „Objavitelju Dalmatinskom“.

RAZLOZI:

Sadržajem zapljenjenih dijelova članaka gori navedenih izdavaatelj istih namjerava da čitaoc razdraži na preziranje i mržnju proti c. k. Vladi i državnoj upravi.

Ukupni sadržaj spomenutih dijelova članaka, obuhvaća skrajnosti gore navedenog zločina po § 65 sl. a) K. Z., te je u smislu propisa §§ 485, 486. i 493. K. P. i 37. Tisk. Zakona opravdana nazočna presuda.

C. K. Sudbeni Dvor I. Molbe u Šibeniku, dne 22. listop. 1908. (M. P.) (Potpis nečitljiv).

Prinosi za širenje „Prave Pučke Solobde“ Don. Jerko Jurin Župnik Radošića K 22. Don Mijo Rubić Župnik Krivodola K 6. Don Mate Ivanković Župnik Erevnika K 10. Don Ivo Juginović Stobreč K 10. Don Grgo Lukas Srinjane K 10. Ante Ivanišević Krilo Jesenice K 10. Ivan Zanchi Seget K 6. Otac Bone Bolani Dubravice K 10. Petar Tonković K 7. Otac Brnard Brbić Drvenik K 6. Otac Ivan Barbarić Igrane K 6. Špiro Markov Murter K 2. Andrija Skračić Murter K 2. Ukupno K 107. Prije izkazanih K 220. Svega 327.

Po želji doprinosnika predplatismo do sad siromašniji težaka u raznim mjestima pokrajine 163.

Dok ovima pravim prijateljima puka svesrdno zahvaljujemo, preporučujemo i drugima da nas izdašno podupru.

Demokrati proti „Poljodjelskoj Blagajni“.

Kad je po sriedi dobrostanje puka, svakog je gradjanina dužnost da podupire ljude koji ulažu svoje sile u tom spasonosnom radu. To od njih zahtjeva i plemenitost duži, a nikakvu zapreku ne mora činiti različitost ni vjere nauka, ni političkih načela. Ako u sebi ne čute te plemenitosti, onda su oni izmet ljudstva, jer ne žive nego da drugima škode.

Navedosmo ove misli da puk naš prosudi nedostojno i izdajničko ponašanje crnih šibenskih demokrata, kojima je svak zločinac, ako ne puše u njihov rog.

Rodoljubi su u Šibeniku osnovali takovih ustanova za dobro puka, da zaslužuju svaku pohvalu za svoj plemeniti rad. Napomenut ćemo samo tri od tih ustanova, Ubožki dom. Radničku zadrugu, i Poljodjelsku blagajnu. Ove tri ustanove dokazuju da pravašima u Šibeniku nije dobrobit naroda na jeziku, nego u radu. Pružiti zaklonište siromasima, obezbjediti starost radnicima, uskrisiti dobrostanje težaka, tri su cilja, koja bi svak morao pohvaliti i podupirati.

Ali ipak ima ih koji to ne čine. Imam u Šibeniku crnih duša, koje vode djavolsku borbu proti tim ustanovam, jer ih u srcu boli da žive bolje i siromah, i radnik i težak. Te crne duše su demokrati, koji su sebe proglasili jedinim prijateljima „maloga puka“. Kako su oni radili da tih ustanova ne bude, kad još nisu bile, sada kad jesu, rade svim silama da ih nestane.

Osobito svoj bljutavi jezik su izpružili proti „Poljodjelskoj Blagajni“. Danas kad je glad zavladao, oni, zloglasni prijatelji puka, uckaju narod da se ne upisuje, a one, koji se upisali uckaju da istupe. A zašto? da puk u njih nabavlja žito i hranu, tri puta skuplje nego kod blagajne, i da uskrisuje opet kamatništvo. Jedna im majka!

Silno se ogorčenje diglo proti njima u gradu i okolici, a kad je Uprava Blagajne prošle nedilje pozvala skupštinu članova, od 656 došlo ih blizu 600. Razboriti šibenčani osudili su uličarske klevetnike kako su zaslužili. Oni su danas pokunjeni, jer su slavo dobitno potučeni. Smrad, koji je iz njihovih usta izašao, u nedjelju pao im je na obraz. Dobro im stoji.

Dr. Makale može biti zadovoljan, jer su se klevete širile većim mahom otkad je on u Šibenik došao da spasi „mali puk“. Njegov bedem, kuća braće Iljadica, dobio je što je tražio, a bit će mu i gore.

Ima na svijetu na hiljade ovakovih Blagajna, koje su puk oslobodile od kamatništva. Isto tako oslobadja puk i ova šibenska, To je, puče, žao kući Iljadice i kamatnicima pristašam Dra. Makale. Kad nije bilo „Poljodjelske Blagajne“ u njihovu kuću se donosilo: pršuta, bržola, sira, janjaca, vune, žita, jaja, pilića, masla, drva, tukaca, prašića, i svakog drugog blaga božjega. Otkad je blagajna ne kmeči im u kući krme, ne bleji janje, ne glogotaju tukci, jer je sve to ostalo u kući težaka koga su prije derali.

Za trideset godina oni su pašovali na obćini, a ni jedne ustanove osnovali nisu za dobro puka. Znali su da ako spase puk, da će njima biti gore. Oni se obogatiše, a puk im još danas plaća negdašnji njihov zulum i guljenje. Doći će i njima crni dani, jer Bog nepravdu kazni, a kaznit će i njihovu. Kada i kako, to On znade. Bogu nije nikad kasno.

Skupština članova i ako je otkrila njihove lupežke spletke, i zato su se pokunjali, ipak to će trajati malo vremena, jer su oni stid izgubili.

Nek se slobodno opet izbale, nek nas opet napadnu, naići će na željerna prsa puka. Bježi od tih gubaca, puče, koja se bane da su ti prijatelji, a kad tamo gaze ti obraz i rušu kuću iz temelja.

Demokrati i težačko pitanje.

Kako ćemo odkupiti demanialna dobra.

U zadnjem broju smo naveli, da su demanialna dobra već procijenjena i da čekaju kupca. Po izričitoj želji našeg siedog vladara ova dobra imaju se, kako smo naglasili u prvom redu prodati kmetovima, ali sva dobra ukupno. Što nam je dakle raditi. Di posluju „Kotarske gospodaske Zadruga“, nek one uzmu stvar nase za cio kotar, a di ovih nije, neka ponudu učine seoske blagajne, svaka za svoj djelokrug, ili sve skupa za cio kotar, što je još bolje. U onim pak mjestima di nema gospodarskih zadruga nikakove vrsti, ponuda ostaje na crkvi-narstvima.

Kako će ponudu izvesti.

Prije svega treba, da znaju, kolika je prociena dobara, koje žele kupiti. Pošto je ova prociena izvedena prije nego je filoksera zarazila, moglo bi se prije ponude obači sve zemlje i onda sravniti vlastitu procieniu sa onom od demania izvedenoj. Pričinili nam se, da je prociena izvedena sa strane demania previsoka, tad ćemo u ponudi navesti potanko razloge. Nu, pošto demani nije procienio vriednost bilja, što ga na zemlji imamo, dakle ni lozu, ni maslinu, ni višnju, ni trišnju, to možemo naše prikore u ponudi navesti samo, što se odnose na nazadak zemljište i gubitak njegove vriednosti kao takova. Sve što bi se radilo drugačije, ne bi bilo, nego da nam otegne stvar, ili da ista upane u ruke spekulanata, a tih je mnogo.

Kad smo sve ovo lipo pregledali i uredili, kako uam se najbolje čini, tad se ponuda upravi C. K. Kotarskom Ravateljstvu dotičnog okoliša za C. K. Pokrajinsko Ravateljstvo Finance u Zadru.

U ponudi treba istaknuti, da će se isplatiti procijenjena svota, a kad bi nam se činilo, da je ista previsoka, moramo navesti uzrok zašto nudimo manje.

Želimo li sve isplatiti dojednom, nikad bolje. Ako bi smo pitali, da isplate slidi na obroke, tad moramo naglasiti, da će dobra ostati podložna demaniu do isplate, i da ćemo plaćati na svotu, koja preostane iza svake rate dobit od 4-20%.

Mi pak sa svoje strane smo pripravnici, da u ovom pogledu budemo svakome pri ruci. Za naš trud nećemo tražiti nikakove plaće, a plaća će nam bit ta, što smo ti težače učinili dobro i tebi pomogli!

Što i kako rade demokrati?

Oni su prosti vikači. Viči, psuj, laj, to im je zanat. Oni rade po odredjenom i od njih uredjenom planu. Kad bi oni težaku pokazali pravi put, tad bi oni tim izgubili svoje kompetenze. Pravi put glede demanialnih dobara, mogao je već odavna pokazati narodu D.r Smodlaka, da mu je do koristi naroda?

Težače, čuj i upamti.

Smodlaka je znao za sve što ti evo gori rekosmo, ali on tebe podžiže kako proti drugim, tako i proti demaniu. On računa na tvoju slaboću i na svoju dobiću. Pomisli samo: Da se ti staviš u pravdu sa demanijem, demani ne gubi ništa. Demani brani državni doktor, ili kako ga ti zoveš „prokuratur od štata“. Što demani gubi? Ništa. A što gubiš ti, naš trudbeniče? Gubiš zemlju, gubiš kmetsko pravo, a dobije Smodlaka, ili njegov kolega demokrat.

Da oni rade po svom odredjenom putu, kako da se okoriste sa tvojim žuljevima, nek ti je dosta to, što je Smodlaka osto u Splitu, Hanibal je došao u Šibenik, a Werk u Zadar. Ova tri pivca nastanjena su baš u srcu gdje opstoje demanialna dobra. Gospoda doturi lipo su odredili. Mi ćemo imat zarade, a ti biedna rajo plaćaj demokratski harač. (Sliedi).

Smodlaci se u Kaštelima crna piše.

Kaštela, 25. lipnja.

Dr. Smodlaka kolonizira (naseljuje) svojom obitelji razne predjele Dalmacije u političke, trgovačke, demokratske i advokatske posle.

Grjehota da mu je obitelj maloljetna i malobrojna; te kao što vladari po raznim velikim gradovima ponamještaju nadvojvode — članove carske kuće, on nije u stanju, jadan, da u svakom selu ima po jednoga člana svoje obitelji, da nadzire narod, da li je vjeran i odan njegovoj dinastiji i da prisustvom istih uzdržava živu sviest na svoga Mesiju dr. Smodlaku, barem do bližnjih novih izbora, a kašnje kako mu i drago.

Čujemo, da je svagdje po svojem nesudjenom izbornom kotaru sklopio mastna kumstva, bogata prijateljstva, moguće rodbinske sveze, zloglasna zastupstva svoje milosrdne kancelarije, da u slučaju ustanka cio narod skoči kao jedan čovjek na glas njegov, a da se „mali puk“ medjutim zgrči u njegovu fabriku, a sve za kesu dr. Smolake.

Nastali su vrući dani. Gospoda bježe iz gradova kao iz peći. Dr. Smodlaci je do sada bilo hladno u gradu, a sad od kad je sagradio gavanske dvore sa votima „maloga puka“ spopala ga ognjica te se počeo skitati po splitskoj cirkuliji i na dalje. Još mu manjka! Imotski zrak ga duši, omiški mu je za pluća riedak, sinjski mu smrdi, mučki mu pobudjuje rigavicu, te skitajući se od nemila do nadraga, gdje da provede zgodno i nesmetano ljetne sparne dane, izabere Kaštela, cienceći da će mu zrak ondje prijati kao i u Splitu. Ali prevarit će se i razočarat će se!

Mi se cijenimo velikima, kada ćemo imati u našoj sredini ne namjestnika, ne principa kao druga mjesta, nego glavom njega. Došao je čujemo u Kambelovcu u dan sve-tačni u sred mnoštva naroda, uzdignute glave, carevog pogleda, napoleonskog samopouzdanja misleći, da će ga evo sad zanešeni mali puk od silnog oduševljenja raznieti na rukama.

On, komu je lani mužko, žensko, staro, mlado, slipeo i sakato vikalo u Kambelovcu na sva usta: „Ožana sine Davidov, nije ima ni „znao koga“ da upita, gdje je „žandarska kasarna“! On, koji je lani ovdje zapoviedao i selom i poljem, crkvom i školom, nije znao od preneraženja i boli proći preko sela, nit je imao koga, da mu kaže, koje je ovo selo! Je nezahvalan ovaj „mali puk“, a dr. Jozo za prolitu krv tvoju i za prepunjenu kesu tvoju jadom i čemerom, na odkupljenje „malog puka“, za lanjskih sretnih izbora!?

Pri negovu dolazku svak ga je poznao, a svak od njega glavu okrenuo. U onomu, koji ga je nepristrano gledao, pobudio je sažaljenje i milosrdje!

Gledajući ga mali puk, jedni govorahu: „Ovo će biti došao sa komišijunom, da nam više dovrši onu dugogodišnju parnicu, kojom smo mu napunili kesu, a koja će kasno svršiti dok mu bude nas tribovalo za vote“; drugi govorahu: „Bit će došao kazati koliko je on odlučio da dademo ove jematve dohodaka gospodarima“; treći mrmljahu: obećavao da će nam on uputit i opremit vina; a jedan iz prikrajka, najžešći njegov vikač pakostno dobaci: „Hajte, budale, nije, nego došao se je preporučiti kô i lani, da u došastim izborima opet glasujete za nj, ovako se svugdje skita, pa evo ga i u nas“. U to pane ponizno pred njegove noge, vas skrušen i ponizan, plaćeni povjerenik njegove „Pučke Slobode“ i zavapi: „Zdravo, Kralju Žudijski!“ Al to bijaše samotni glas vapijućega u pustinji, komu kad dr. Smodlaka brzo pošalje peticiju za parničke troškove, izgubit će i njega, da kašnje po golubu nam šalje svoje sveto Evandjelje. Lani je dr. Smodlaka čuo u Kambelovcu ili „Ožana“ ili „propni“, ove godine ni jedno ni drugo, što je najbolje svjedočanstvo, da on i njegovo „neporočno poštenje,“ ne zanima više ni njegove prijatelje nit neprijatelje.

Vidio je i uvjerio se na svoje oči koliko traje vatra upaljene slame.

Neka drži na pameti dr. Smodlaka, da će Kaštela malo i ništa računati na njegovu osobu, a da će doći dan, kada će izbje-gavati doći u kaštela, da ne naidje na prezir Kaštelana, a on zna za što, a i puku će imati tko kazati zašto. Malo uztrpljenja!

Pravi pučanin.

Vilin glas

Prijatelju maloga puka 1908.

Što si, prijao, ako Boga znadeš,
Što si mi ga sjetno — neveselo?
Ili te je zaboljela glava,
Ili ti je na umoru ljubav,
Ili bila srušila se kula.

Muči prijao — ali biela vila

Š vrha gora glasno progovara:

„Nije prijao zabolila glava —

„Van da mu se od uroka puši...

„Niti mu je na umoru ljubav —

„Van da žali komu su je dali...

„Nit se bijela porušila kula —

„Jer je pučka još ne stigla kletva...

„Nego su ga obhrvale muke,

„Teški jadi razkolili srce,

„Pa se jadan zamislio kruto

„Kako bi se mukam izkopao,

Kako jadan na kraj stao težkim“.

Al' mi kaži, posestrimo draga,

Za što ga je pritisnula muka,

Zašto jadi razdiru mu srce?

Ta za mali se puk vas žrtvuje...
U vjeru mu, on kaže, ne dira...
„Jad i muka“ — izporiče vila —
„Jad i muka: osveta je puka...
„Prvo sjeme od njega razišijano
„Po ubavoj našoj Dalmaciji
„Urodila jadom i čemerom,
„Otrovala malo i veliko...
„Puk zbulilo i razjarilo ga,
„Što ga na zle on navede čine,
„Da prkosi Bogu i zakonu,
„Da se Boga on odriče svoga...
„Al'ako je draga njemu duša,
„Neka bježi k bielu manastiru,
„Dragovića ili Arandjela,
„U čelije zakopa se gluhe,
„Da se bije i suzama mije,
„Boga moli i pokoru čini,
„Da vječitoj on ubjegne Pravdi,
„I osveti Boga razgnjevnjena.
Primorkinja.

Naši dopisi.

Iz Starograda 23. 6.

(Još o kamatniku demokratu). P. M. je izgubio glavu. Mahnita na dopisnika, da mu se svak od srca smije. Zadnji ga dopis više opekao, nego da ste mu iskrenuli na glavu punu lopižu žerave. Čudi se da kradja može biti nepoštena, kao što se čudi i zapovjedima božjim. Ako je komu što ukrao, znak je, kaže on, da toga nije imao. Petorici je ukrao taklje ne za se, nego za svoj vinograd. Dvojici pokosio travu da mu ne pogine mul (mazga) od gladi. Ukrao je dvojici ploče, Bože moj, da pokrije kuću: zar će on bez krova stanovati? Jest, i slamu je krao, da ne spava na tvrdu. Prisvojio je tudje ostruge, jer nisu sve njegove. Ukrao je prsten ne za se, nego za svoju milu vjerenicu. Škrabice je crkvene izprazio, da i on kadkad okusi dobrog sira i pršuta. Odnio je tudji buhač, da se oslobodi buha. Ljeti, kad gradjani spavaju, on radi, bere tudji bob, tikvice i kupus, da ne umre od gladi. Kupio je podpise proti razsadniku američke loze, jer je on htio težaku dati loze mukte. Fratar Albert poslao ga radi kradje dvie godine u zatvor, a nije on bio kriv nego nesretni jedan periš, koji ga izdao. N. Ljubić i A. Zaninović i oni ga stavili iza brave radi meda i takalja.

Nama je žao da se progoni ovog demokrata, koji hoće da spasi jadnog težaka. Ni sin mu Dinko nije bolji od njega. Ali za sada dosta. P. M. se čudi da ga članovi „Sloge“ gledaju kriva, jer da je mjestu više učinio dobra nego svi starogradjani od Adama do danas. Tako ima srca da govori ovaj demokratski lopov i kamatnik! Van s njim iz naše dične „Sloge“.

Iz Srednjih Poljica 17. 6.

(Demokratski zulum). Svakom je poznato kako Smodlaka širi svoja otrovna načela. Ali možda za nikakvim mjestom ne rastu mu zabubice, koliko za junačkim Poljicima. Valjda mu je u srcu želja da postane knezom, a bome ne će ni Poljičkim čaušom. Mora biti u žlvoj vatri kad gleda kako mu se vraćaju snopovi „Pučke Slobode“. Ipak, čini se, da nije za to smeten. Svejedno je on šalje pa je volili ili ne Poljičani, a ovi opet svaki put, natrag sa onom balurinom, te se od srca vesele kad čuju da se Smodlaka ljuti. Pošlo mu je ipak za rukom prodrati u Kučice, gdje je našao hrabru četvu, od koje strepi okolica. U gluho doba noći sieću se nasade i vinogradi a gaze usjevi. Dodje ti plakati kad vidiš tolike štete počinjene. Ali koja fajda, nisi Smodlakovac, pa zahvali Bogu da ti je i glava na ramenu zdrava. Upozorujemo vlast da se pobrine za red, jer inače sdružice se poštenjaci, da lude Smodlakovce nauče pameti.

Šepurina.

Kako mora da bude svakome poznato u okolici, osobito pak našoj slavnoj občini i vladi, ovo selo nema dobre vode, a imade nas blizu dvie hiljade. Voda Šepurina nije ni pitka ni zdrava, slana je kao more. U njoj peru i vare, a za piće moramo dovoziti iz Vodica ili iz Šibenika. Tu skoro neki težak radio u vrtlu. Izpod maškline navre voda. Kad on i bolje prokopao, potekao obilan vrutak. Na veselo dozivanje težaka, navrvilo svieta, pa kušali vodu. Voda i bistra i dobra ko ona u Vodicama. Nekoji seljani tu rjedku sreću prijavili občini i poglavarstvu, moleći neka bi nastojali, da vlada tu napravi obći bunar.

Vrtli su — istina je — ovdje od neprocjenive vriednosti, jer ih je malo, i viastnik bi možda tražio za zemljište i koji forint više; a toga se je valja da naša občina preplašila, pa muči i kutri kao da za ništa neznade. Ili bi možda želila da još zidjamo? Ta svakako bi se manje potrošilo za izdubste bunar do vrela, nego sagraditi ga za skupljanje kišnice. Na dušu onim, koji narodom upravljaju. Ne pitamo nego vode. Strašno bi i nečuveno bilo, kad bi vlada dopustila — ko sto občina već jest — da se zatrpava, voda, vrelo zdravlja, u mjestu, na otoku gdje nema kapi zdrave pitke vode.

Sinjska Krajina.

U našoj se krajini uvijek nešto iza brda valja. Godina je dana, da smo se borili kao lavovi, a danas ne znamo „kojem da se Bogu molimo“, kako reče blagopokojni Starčević. Mi smo se borili da skinemo pašu s vrata, a gospoda se borila za svoje stolice. Paša nam je rekao, da će još na nama jahati pet godina, a drugi se sprema reći: čim zasjednem, jahati ću na vama do smrti. Polako, lukava gospodo, jer otkrijemo li karte, igra će svršena biti, a ne tražite odveće, jer ćete izgubiti i ono iz

vreće. Već ste oko nas počeli oblietati ko onaj oko krštene duše, samo da se borimo za vaše zastupničke stolice, a kad vas tu sjednemo, onda ćete nas oblietati za vama milu općinsku kravu muzaru, a onda? Zlo u Boci, gore u Kotoru. No pamтите, da vam je trud uzalud, jer nismo u vašem žepu, po vašim smo vas djelima upoznali i po njima ćemo se ravnati.

Cetinski puk.

(Donja Kaštela 24. VI 08.) Kakva su u nas obćinska gospoda. Nemiri i neredi koji su se počeli zbivati u dosad mirnim i pitomim Kaštelima, rekbi da našoj gospodi občini idu u slast i to se je vidilo i kod nekadašnje tučnjavagdjeseoski glavara u Novome više nasav glas obć. prirepinam „pucajte“.

Pitamo jeli je zato glavara u mjesto da drži mir i red ili da hucka? Da su tučnjave ko naručene nek svjedoči i ona ravnodušnost koja se je izrazivala iz lica gg. župnika dvojice obć. predsjednika, te trojice vječnika koji stojeć pred ljekarnom mirno gledali kako njihova petnaestorica sa sjekirami, palicam i sličnim orudjem navaljuju na samu trojicu, a zašto? jer netrpe samovolju i bahatost njihovih gospodara. Narodna poslovice veli: „svaka sila za vremena“.

Posebni Poučni dio „Prave Pučke Slobode“.

O bolestini domaće životinje.

U prošastom broju „Prave Pučke Slobode“ predočio sam pojave životinjske bolesti „slinavka i šap“ i njezine uzroke; sada ću se osvrnuti na bolest

Bedrenica :

Ova bolest nije tako jednostavna, kao druge. Kad se ista pojavi sptomi, (znakovi) su tako različiti, da bi se po njima imalo smatrati da je to koja druga bolest. Razlika znakova postoji i kod jedne te iste vrsti životinje; te prama tomu su ove suvrsti bedrenici i različitim imenim nazvane. Nu ipak ima mješto zajedničkog za sve suvrsti a to su uzroci ove pogubne bolesti, koja je veoma žestoka, a napada preživaoce i krmad, a manje na konje.

Pojavlja se raznoliko; većinom enzootički (mjestno) i uhvati stoku pojednih staja, ili svu ili jedan dio, kad što po jednu samo glavu (sporadički), gdje kad opet zareda kao pošast po cijeloj okolici. Premda se bedrenica prvobitno po svoj prilici nerazvija kod onih životinja koja se mesom hrane, to ipak se može okuženjem i na nje prenjeti, dapače može se i čovjeka primiti.

Pošto se znakovi bedrenice raznovrstno označuju, navesti će se njezine znakove za svaku vrst posebice.

Čudnovato je, kako bedrenica, kad zareda, najprije najjaču i najgojniju životinju uhvati (kao što i govedja kuga), dočim konjska pošalina mršaviju.

Uzroci: Bedrenica se može u svakom podneblju pojaviti, nu kako izkustvo uči, razvija se najradje ondje, gdje organičke stvaji gniju; u močvarnih predielih, zatim u predieljih gdje bivaju često poplave; nadalje ondje, gdje životinja za velike žege i radi pomanjkanja zdrave vode, mora da pije stajaću, mlaku, smrdljivu vodu u kojoj ima mnogo ustrojnih životinjski i biljevnih sagnjili tvari. U svim ovakovim okolnostim

razvija se zarazina nazvata malaria, koja je onaj pravi a do sada još nepoznati uzrok bedrenice.

Mnogo takodjer pomaže razvitku bedrenice: nagla promjena vriemena, osobito, kada iza veoma vrućih dana sliede prestudene noći; nadalje ako se u štali nalazi mnogo gnilih, vrućih izmetina, prenapla promjena hrane, obilato sranenje teško probavljivom krmom, dropom; vlažnim tuhijivim, pljesnivim u obće pokvarenim žitom i močvarna paša.

Ova bolest razvija se izvanredno naglo. Sada je životinja prividno posve zdrava, a za čas obhrva ju bolest u toliko da za nekoliko sati već pogine.

Taj pojav, recimo, dogodi se kod jednog živinčeta, i za nekoliko dana neoboli nijedna glava, rekao bi čovjek, bolest je posve prestala. Najednom se pojavi opet, i zaredjuje dalje. Kad se bedrenica jednom bolje ugnjezdila, hara bez razlike svu stoku, gojnu i mršavu.

Pomenuta bolest ne širi se samo neposrednim doticajem bolestne životinje sa zdravom, već ju mogu bube, gamad i muhe raznositi i prenjeti.

Sve gori iztaknuto obćenite su okolnosti, kao što i uzroci, na koje treba da svaki stočar pazi i po mogućnosti da jih se uklanja, a to je glavno za kojim ide ovaj članak.

Nu kako reko, da se bedrenica raznovrstno označuje, prama tomu nastaju i raznovrstni znakovi, pak i liečenje, to ću u kratko predočiti osobite pojave, razdieliv je po vrsti životinje. (Sliedi).

Kako se podovi peru. Sapunom nemoj, puno je troška a nikakove prave koristi. Kažu da je najbolje ovako: uzmi n. p. 1 kg. živoga vapna a 2 kg. fine spržine. Japno satari smrvi u prah i pomiešaj sa spržinom. U tu smjesu umači mokri bruškin-kefu tetari i peri podove. Najzad pod properi čistom vodom a dobro ometi metlom. Kušaj, pa ako bude ovako bolje i unapried radi, ako pak ne, a ti pleti kotac ko otac.

Prigovori i odgovori.

Vežu nam ruke. Pisali o pravoj slobodi hrvatskog naroda, i o dobrostanju težaka, pa nam dali po glavi. Između tolikih čestitaka, došao nam od splitske „Pučke Slobode“ ovaj brzogov: „**Pravoj Pučkoj Slobodi**“. Šibenik. Ne žalimo vašu štetu, nego vašu naivnost. Ala ste budale. Hoćete da puk uzgajate u pravoj slobodi i da mu sve kažete po istini, al ne znate da se to danas ne može. Mi branimo krivu slobodu, napadamo na svačije poštenje, lažemo da vrąg ne bi lagao toliko, pa nam sve idje ko po loju, a kesa puna novaca. Kad se puk daje varati, mi ga varamo. Primate pozdrav od „**Pučke Slobode**“. U ovoj šali ima puno istine. „Pučka Sloboda“ daje slobodu da se laže, da se napada na svačije poštenje, ucka puk na privatnike, i odvraća ga od Boga, pa ipak još joj nitko nije stao na vrat. Dobro njoj stoji štediti zulum nekih ljudih. Nama kaže da smo naivni, a i bit ćemo uvijek za pravu slobodu i dobrostanje puka. Živila prava sloboda! Živio hrvatski puk!

Dr. Smodlaka je najbolji računđija. Splitski prijatelj „maloga puka“ piše da su

popovi govorili kako će on, Dr. Smodlaka, propasti, a sada viču da je ogulio narod, kad je kroz samu jednu godinu dobio sto hiljada kruna. Što su popovi govorili doduše mi ne znamo, ali ako su ono rekli, prevarili su se, jer se ne razume u račune i u dobitke koliko advokat Smodlaka. Možda su mislili da se puk ne će dati prevariti, ali je Smodlakino orlovo oko odmah pogodilo da ima kod „maloga puka“ veliki broj bedaka, da je u njega kesa duboka i da će ju „mali puk“ napuniti. Tako se i dogodilo. „Malom puku“ govorio je Dr. Smodlaka, o njegovoj biedi, nevolji, gladi i siromaštvu, i sav sretan istresao mu u bisage **sto hiljada kruna**. Sve je to dalo njemu veliko siromaštvo „maloga puka“ za god. 1907. Što će mu dat ove godine, to ćemo znati. A ti puče, držiš takove ljude za prijatelje?

Neka Šibenčani sude. „Kremenjak“ nosi imenik od 29 lica, te kaže o njima da su to „ljudi od posla, od stanja, imena i poštenja“ (a jesu li svi Hrvati? Neka čestiti šibenčani sude je li baš tako! Medju njima je i Dur Vice, koji se fiša da je **čovjek od znanja i posla!**

„**Struji jači život**“. Ovako je prezadnji „Kremenjak“ uzkliknuo govoreći o svom proroku Duru Makali. Snaše strane, žalibože, moramo priznati da je tako. Prošlih godina prigodom crkvene obhodnje po gradu, šibensko pučanstvo učestvovalo je mirno, pobožno i dostojanstveno, a da se nitko ne bi usudio smetat ga u izkazu njegove vjere. Ove godine našli se gojenci Makalovića i Iljadice, koji su u toj prigodi dobacivali svakojakih rječetina skapom na glavi gurajući pobožni narod i jednu djecu prolazeći mimo njih, raztrkavajući povorku. Gosp. M. koji misli da je sveznajuć, a ne zna ni za ćaću svoga, rekao je: „Jadni narode! nesretna marvo!“ a zašto? jer je narod molio. Imamo dokaza od drugih njihovih nepodobština, no za danas nek je dosta. To su znakovi da u Šibeniku „struji jači život“ ali život nepristojnosti, neugladjenosti, prostote i divljaštva. „Duje Balavac“ donio je sliku Makale sa toljagom u ruci to je očito da se u Šibeniku ustraja hajdučko društvo, po komu eto „struji jači život“. Za njih ne vrijedi ni razum ni razlog, ako nisi snjima dobit ćeš toljagu po glavi. Neka čestiti šibenski težak pazi na ovu hajdučku četu.

Smije li ovako biti. Pripovjedaju nam iz Mandaline, da je bilo tužaba proti krčmama. Poglavarstvo, da stavi krčme u red počelo slat u Mandalinu žandare. Oni dodju češće, ali neki ne čine svakomu jednako. Jednomu krčmaru zapovijedaju da zatvori, a kod drugoga idu i ostanu. Vidimo i sami da je u Mandalini velika raspuštenost i da umorni seljani ne mogu često po naći mirno spavati od buke i vike nekih i da će biti zlo, ako ovako podje naprijed, za to preporučamo c. k. Poglavarstvu, da se svakomu jednako kroji i da žandari ne dopuštaju jednomu, što drugomu zabranjuju i moraju zabraniti. Ima zakona i dopusta i za krčme.

Svega po malo.

Hrvatska. Banu Ruchu, slugi Wekerlovu, uzdrmana je stolica, ali se ipak još na njoj drži. I sam njegov gospodar Wekerle kao i svi drugi madjaroni vidi, da on neće ni malo koristiti madjarskoj državnoj misli, ve-

likoj Madjariji do Jadrana; dapače uvjereni su, da Rauch ostvarenju tih planova na put staje i ako nehotice, s nesposobnosti svoje. Te bi ga se htjeli na svaki način riješiti. To i nastoje izvesti, al treba za to upotriebiti svu moguću lukavost, a i pametan biti, da ostane vuk sit, a i koza cijela. Nu najvažnije je pri tome: koga na bansku stolicu postaviti? Da koga baš pravoga Madjara tu stave to ne smiedu ni pomisliti, jer znadu da bi to u Hrvatskoj izazvalo baš bunu; s druge strane ni Beč im to ne bi dopustio. Moradu dakle, prisiljeni su držati Raucha i njegovu družinu, jer medju Hrvatima nema para Rauchu. Podlaca sličnih njemu, Crnkoviću, Mikšiću itd. hvala Bogu nema. Za to su madjarski državnici u velikoj neprilici. Boje se valjda da tražeć obirač nadju otirač, te da bi mogao, a i morao nadoći dan, da hrvatski ban povadi iz korica mač, te vikne: evo me, ali niesam prvašnji, nego drugi Jelačić! Prva četrdesetosma pomogla je vas, druga mora pomoći uvijek vjerne Hrvate.

Kina je veliko carstvo, veća nego sva naša Evropa. Do sada je bila prijateljica Japanu, a sada su se počeli zavadjati. Japanci, okretiniji, osvojili svu trgovinu. Žao to Kinezima, pak se dogovorili i malo tko kod njih što kupuje. Zavadili se baš ružno i ne zna se, kako će svršiti.

I u Nevjorku izpod rieke i izpod mora, kane graditi željeznicu, da se mogne prelaziti i tim putem iz jednog diela grada u drugi. Takav je put i željeznica i u Londri i drugdje, pak pogotovo može biti isto i u Americi!

Poljska. Tužnu kraljevinu Poljsku razdieleo Prus. A sad stvorio zakon koji obvezuje Poljska da Niemcu prodade, kadgod zaželi, i kuću i kućište. Ovako nečovječnoga zakona još nijedan, pa nit najbarbarskiji narod, nije glasovao. Jeli Niemac samo zaželio poljačku kuću, zemlju, vrt itd. Poljak mu je mora prodati. Koliko će naše jadne braće Poljaka na taj način ostati i bez domovine! Poljaci su bogati, učeni i dobri kršćani pak će i ovakovoj sili odoljeti, a sile će Njemačke nestati košto i svake druge kad tad.

Amerika. Onamo imade naših ljudi koliko noćeš! A bolje bi bilo da su kući. Nema mjesta gdje Hrvata nema. Imadu svoja društva, svoje crkve svoje župike škole, a trobojnicu, mili naš barjak, viju uvijek kad god hoće — vlada baš prava pučka sloboda. Sad će biti brzo izbori. Današnji predsjednik Rosvelt jest osoba miroljubiva pravедna i poštena. Ali on imade svojih neprijatelja, pa mu jamu kopaju. Šteta bi bila po sjedinjene Države, kad bi njega izgubile. Dodje ij drugi, moguće je da nastane rat izmedju Japana i njih. Pri tome bi trpila trgovina, a bojat se je i da bi nestalo one slobode, koja je do sada vladala u Sjedinjenim Državama.

Persija. Veliki neredi sliede još u ovoj zemlji. Narod se buni i javno po ulicama glavnoga grada Teherana viče, pozivljući svoga vladara, da se odrekne prijestola. Šah, u strahu da ga ne ubiju, pobježe van grada u jedan svoj zaselak, odkud bi mu lakše bilo pobjeći u Rusiju, kamo je sve svoje blago podavno odpremio. Nekoji tvrde, da je šah sklopio sa ruskim carem ugovor prijateljstva, te da mu je obećana i

i oružana pomoć, kad bi se buntovnici ojačali i ugrozili njegov život i vladanje. Buntovnici su sve sami anarhist, slika i prilika socijalnih demokrata, koji samo u zgodi pokazuju svoje rogove. Osviesti ih Bože, i povrati na pravi put, nek u miru bude mogao živiti i jadni norod i tužni vladari.

Francuzka. Ovdje nastava izključivo katolički narod. Zidava, protestunata i framašuna imade sasvim malo, nekoliko hiljada. Pa ipak ta šaka ljudih u ovoj zemlji vlada, a to silom i bezakonjem. Svi su upravitelji ove zemlje sve demokrati-socijaliste, anarhiste, koji su pripravnici uzdržati se na svom mjestu i pomoću revolvera, dinamita i bomba. A ta njihova pakost tako je uplašila dobričinu katolike, da sve trpe i podnose, a samo da u zemlji ne dodje do građanskog rata, do bune. Predsjednik republike, ministri, poglavari u kotarima itd. svi su framašuni, pak javoteže sva crkvena dobra a pozatvaraše i crkve. Jadan narod sve te nepravde trpi, a do kada će to moći, drugo je pitanje. Čuvaj se narode socijalista demokrata, to bi i tebi učinili. Porobili bi razna imanja, samo da ih prodadu pa u svoj džep strpaju, kao što su i u Francuzkoj učinili.

Belgija. U njoj se bore tri stranke: katolička, liberalna i socijalistička. Ove dvie zadnje su ko brat i sestra ili pravije blizanci. Kadgod treba udariti na katolike, vazda se slože. Tu skoro su bili izbori. Sasvim pobratimstvom socijalista i liberelaca, katolici odnili većinu. I do sada su bili na vladi, pa eto i sada. Belgija je bogata zemlja, narod u njoj izabražen i liepo odgojen. Socijaliste-liberalci, to su ko naši demokrati-socijaliste. Nastoje svim nepoštenim sredstvima da zavrate katolike, da ih s puta uklone kako im je na korito doći. Nego neće toga dočekati. Svjestan je Belgijanac, znade on za čim teže demokrati-socijaliste, pak kad su izbori idu svi složno proti onima, koji bi ga htjeli oguliti a sebe obogatiti.

Hrvatska Tiskara (Dr. Krstelj i dr.) — Šibenik



KOD

Šime Šupuka

(Petrićeva kuća kod pazara)

može se dobiti prve vrsti

Engleske Modre Galice i najfinijeg taljanskog Sumpora uz vrlo povoljne cijene.

Suviše isti prodaje:

Ječmeno brašno od naškog žita dobro ustrojeno 100 Kilogr. f. 10-80

Zob magjarsku „ „ „ 10--

„ bosansku „ „ „ 9-50

Posluga brzo i točno.

